

גליון 356

פרשת תולדות - מה בין 'תורת פה' ל'תורת ידיים'?

הרב עומר דוידוביץ - ישיבת 'מרכז הרב'

מי ממשיך את יצחק?

המאבק בין יעקב לעשיו זכה למרכזיות ואריכות בפרשיות התורה, לעומת שאר "יריביות" כגון היריבות בין יצחק לישמעאל שתוארה אך 'בקושי'. ומה גם שמצינו אצל ישמעאל כי ד' הכריע ובישר מראש לאברהם כי "ביצחק יקרא לך זרע"¹. בפרשתנו - נדרשים יצחק ורבקה לבירור והתלבטות גדולה – מי מבין הבנים יתברך? חז"ל אף הבחינו במאבק יעקב ועשיו כמאבק מתמשך עד ימינו אנו². לומר שעצם המאבק מבטא חלק מאישיותו והעבודה המיוחדת של יעקב.

יש ליתן את הדעת: מה פירושו של מאבק 'אימתני' זה? אכן, מרן הרב זצ"ל מסביר כי גודלו של יעקב – "בחיר האבות" בא לבטא את שיא שלימות עם ישראל – ולכן הופיע יחד עמו עשיו, כמשקל נגדי בכח הטומאה, ומטרת התהליך היא שיעקב יטהר ויכבוש את כוחו של עשיו.

כותב מרן הרב זצ"ל: "כל רוח הקודש מופיע מעורב בצחצוחי טומאה, שההופעה ביותר עליונה של נשמת הקודש, שמתגלה בטהרת התורה של שכל העליון, מטהרת אותו. וכל מה שההופעה יותר עליונה, צחצוחי הטומאה הם ממין יותר חזק בדרגה דילהון, והמלחמה יותר חזקה"³.

מה בין איש לאיש?

מי הם הדמויות הנאבקות? אפשר לראות כיצד כל מהות המאבק מקופלת בהגדרת התורה את אישיותם של יעקב ועשיו: "יעקב- איש תם" היינו, שהתוכם והיושר הם אישיותו. ו"עשיו - איש יודע ציד איש שדה", שאישיותו בהמית כבהמת שדה, אך הוא יודע "ציד" היינו לרמות ולהיראות כצדיק. כתיאור "שאלותיו" בפי חז"ל 'כיצד לעשר מן המלח ולומר טהור אני?'

הכנות והיושר הזו של יעקב מביאה אותו לכך שהתורה לא תישאר אצלו מן השפה ולחוץ אלא תמלא את חייו בכל פרטיהם. משכנו - על כן הוא דווקא באוהל התורה והתפילה המחברות את השכינה לחיים. מרן הרב קוק זצ"ל מסביר "שישראל נתייחדו דווקא ביראת חטא, שהיא – החדרת התורה אל עצם החיים בכל מעשה ומעשה. תורה חזקה שמאירה באור כל כך גבוה שביכולתה לתקן כל חולשה, ולא לוותר ולהתייאש על שום תיקון. וזאת - בניגוד למינות"⁴.

'תורה של פה' ותורה 'של ידיים'

לעומת "ידי עשיו, השואף לרצח ודם" שהרי בחר שלא לתקן את פנימיותו – ועל כן הגיעו אותם ידיים אל תורה רמאית של "ופשיטת טלפיים של דקדוקי חסידות בורית וזרה, איך מעשרים את התבן, ואיך מעשרים את המלח - כי ציד בפיו".

הרי לעומתו, אצל יעקב נאמר כי "יראת חטא היא סגולתם של ישראל" וזו אינה רק יראת שמים אוניברסלית לכלל העולם⁵, כי ישראל לא מוותרים על שום מעשה, וחצי מעשה, לעשות רצון ד'.

על כן - כוחו של יעקב בפיו, שהתורה והתפילה חודרים מפיו אל תוך גופו ועצם חייו קשורים באמונה בד' ואז הוא מנצח, מתעצם ומקבל את כוחו של עשיו... את בגדי עשיו החמודות –

"גבורת החיים, וקולו של יעקב, המצפצף בבתי כנסיות ובבתי מדרשות גם יחד, שולל את הזוהמא שבידי עשיו, השואף לרצח ודם, ולפשיטת טלפיים של דקדוקי חסידות בורית וזרה... ובקץ הימים מתגדלת הארת התפלה, ובגדי עשיו החמודות ניתנים ליעקב".

¹ בראשית פרק כא, יב

² פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) בראשית פרשת וישלח פרק לב כה

³ "עד עלות השחר" - כלומר עד שיעלה שחר לישראל, ישועת ישראל, שהוא דומה לשחר, כי הגלות דומה ללילה. אומות העולם ומלכות אדום הרשעה הם נאבקים עם ישראל כדי להטעותם מדרך ה'". ועיין רמב"ן שם.

⁴ אורות הקודש ד, עמ' מז

⁵ שם

⁶ וכמו שדרש אברהם מאבימלך שתהיה להם יראת שמים, "רק אין יראת אלקים במקום הזה" (פרק כ, יא).